

Carlos Manuel Álvarez

PAD

Sa španjolskoga prevela
Alja Gudžević

Zagreb, 2022.

disput

Rafaelu Alcidesu (1933-2018),
vječnom princu, mladoženji svijeta

“Svi imaju dom i upravo tu stvari uvijek
krenu po zlu.”

PHILIP ROTH

PRVI DIO

SIN

Telefonom zovem majku da vidim je li pala i kaže da nije. Na trenutak ostanemo u tišini. Znam kako stvari stoje u ovo doba dana. Zabrinutost zbog lonca s grahom koji sad treba poklopiti, muka zbog prepune kante smeća, a nikog nema da ga baci, tuga jer će staro drvo na prozorima spavaće sobe nastaviti truliti cijeloga života.

Sine, stvarno sam dobro, kaže. Nije se osjećala loše niti je imala mučnine i uzela je tablete na vrijeme. Sa stropa se širi žuta svjetlost iz električne žarulje. Mi vojnici stapamo se s polomljenim betonskim stupovima i kamenim klupama, zahrđalim rešetkama i krovnim olucima, lagano tonemo u vrtlog noći. Pozdravim je, spustim slušalicu, ostavim dežurnog vojnika na straži i vratim se u spavaonicu vukući noge u odvezanim čizmama. Košulja izvan hlača, pojas obješen oko vrata.

Prije nekoliko mjeseci došli su po mene kući. Vojna je služba obavezna s navršenih osamnaest godina, ali ima načina da se izbjegne. Nekolicina iz mog naselja izvukla se uz pomoć svojih obitelji, izmislili su im po-

12 tvrde o nekakvim urođenim bolestima ili su podmitili regrutnu komisiju. Da imam razumnog oca, i ja bih se bio oslobodio te bezvezarije, ali nitko se u mojoj kući ne usuđuje govoriti o podmićivanju ili zaobilaženju zakona. Armando mi je rekao da je ponosan na mene jer ću ispuniti svoju dužnost onako kako ju je i on svojevremeno ispunio. Držao sam jezik za zubima, zatim mi se omakla prezirna gesta. Armando nije ni primijetio. Majka jest.

Taj si trenutak ne uspijevam izbiti iz glave, a možda zapravo i ne želim. Poput muhe koju odagnam rukom, a ona se uvijek vrati. Ostaje mi još vrlo malo vremena za odmor prije straže. Na pomisao da je majka mogla pasti izgubio sam tko zna koliko vremena, možda trideset ili četrdeset minuta. Nije to samo vrijeme koje ti treba da od ležaja stigneš do dežurnog časnika na straži. Tu je i vrijeme koje prođe između prvog trena kad te ideja obuzme i trenutka kad je odlučiš provesti u djelo.

Želiš nastaviti spavati i osjećaš da u tome nećeš uspjeti, niti sna su poput sita za koje se pokušavaš uhvatiti. Nesanica te i dalje vuče niz riječnu struju. Oči su ti još uvijek sklopljene, drugi vojnici također spavaju, a ti se opireš vjerovanju da si budan, na trenutak se želiš uvjeriti da i dalje spavaš i da samo sanjaš da si se probudio. Ali ipak se pokrenulo nešto izvan tvoje kontrole.

S najvećom mogućom pažnjom otvoriš drvena vrata spavaonice da šarke ne zaškripe, nikoga ne želiš probuditi, a još manje želiš da te netko pogodi čizmom, dovoljno si se već puta posvađao. To je soba od pet

kvadratnih metara u kojoj se prijatelji ne razlikuju od neprijatelja i u kojoj su svi prijatelji i neprijatelji sebi samima.

U deset i pol navečer kukci se uskomešaju oko žute svjetiljke u glavnom dvorištu, pozadinski šum pojačava se s dolaskom zore. Sve što naruši tišinu čist je dobitak za vojnika i njegovo mentalno zdravlje. Nastavljaš niz hodnik, pogled ti klizi po stvarima, ne usredotočuješ se ni na što određeno, kao da predmeti, likovi i pojmovi što oblikuju svijet uzmiču pred pogledom. Stižeš do dežurnog časnika na straži, provlačiš ruku kroz dvostruko staklo velikog prozora, kroz rešetke od zahrđalog željeza i uzimaš telefon sa stola.

Dežurni časnik spava, velikodušni je satnik klonuo, kao svi poručnici ili satnici ili potpukovnici koji čine ovu vojnu jedinicu punu pijanih ljudi koji su protratili svoje godine iščekujući i spremajući se za rat koji nikad nije došao ili je došao na drugi način, prodro je u njih i iznutra ih pojeo.

Okreneš broj kućnog telefona, prepoznaš majčin glas, odlučiš razgovarati normalnim tonom i majka staloženo odgovara. Zastaneš na trenutak i vratiš se u spavaonicu. Košulja izvan hlača, odvezane čizme i pojas obješen oko vrata. Trebat će ti neko vrijeme da ponovno zaspiš. Ne znaš zašto tvoja majka katkad govori kao da je retardirana.

Kažu da je to bolest, ali što to znači? Izbacuje te iz takta ta gospođa koja se ponekad nastani u tijelu majke koju poznaješ i koju moraš i dalje zvati majkom, i onda kad u njoj nema ničega što bi očuvalo i najmanju

14 sličnost s majkom koju si znao, osim možda određenih tjelesnih karakteristika, ili čak ni to, jer kažu da ljudi koje uslijedi nakon padova zamijeni proziran pogled tvoje majke nejasnim i hipnotiziranim pogledom, usta obično puna riječi postanu suha i iskrivljena, zapravo čudna grimasa, a topla i ustreptala koža, kakva je koža majki, postane blijeda i svenula kora, okretno i preživahno tijelo pretvori se u deformiranu i usporenu ili već posve nepokretnu masu u kojoj nitko ne bi mogao pronaći utočište.

Za manje od sat vremena moraš biti na straži. Čuješ hrom kas srca točno pod uhom, kao da je srce dospjelo u jastuk, krastaču skrivenu u jastučnici. To je lupanje neugodno, ali je prvi znak da padaš u san: uho se okreće i počinje slušati nutrinu. Zatim se zaustaviš na nečemu sasvim neodređenom, poput bola u zglobovima koji se prometne u ugodan bol.

Ne pokušavaš se uhvatiti ni za što, prepuštaš se struji poput slomljena tijela, dok se neka trska ne zaplete o tebe, ili te kakav vrtlog povuče, ili se smjestiš u kakav pličak, i onda je posljednje što pomisliš da si uspio, zaspat ćeš, i da je to što ćeš zaspati tvoja posljednja misao, a zatim u tvojoj glavi neće biti ničega i onda, doista, ničeg više i nema.